Un altfel de Supplex...
Unele aspecte privind relaţiile interetnice din Transilvania din a doua jumătate a secolului al XIX-lea

MONICA AVRAM
Biblioteca Judeţeană Mureş

Abstract

A Different Supplex...
Some Aspects Concerning the Interethnic Relationship in Transylvania in the Second Half of the XIXth Century

***Supplex Libellus Valachorum**, published at Cluj în 1791, is probably one of the most important Romanian ancient books fom Mureş County Library's collection. Its importance consists not only in its role in the Romanian national movement of the XIXth century, but also in those 12 pages handwritten in Hungarian, that were attached at the end of the book. The manuscript is in fact a petition, written at Vienna, on the 11th of March 1850, and it was signed by „Timotheus Cipariu," the representant of the Romanian revolutionists; a few days latter, it was presented to the emperor, Francisc Iosif the Ist.*

The book had only two known possessors - Mike Sándor and the library of the Unitarian Gymnasium from Cristuru Secuiesc. It is difficult to identify the person who had transcribed the petition and it is worth mentioning that the text could not yet be found in any of the documents collection we have studied.

Keywords: *Supplex Libellus Vallachorum, Mureş County Library, Transylvania, Timotheus Cipariu, Mike Sándor, interethnic relationship.*

Cu siguranţă, una dintre lucrările de referinţă păstrate la Biblioteca Judeţeană Mureş, nu atât prin vechimea ei, cât prin importanţa textului în sine pentru istoria românilor, este ***Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae iura tribus receptis nationibus communia postliminio sibi adseri postulantium. Cum notis historico-criticis I. C. E. Civis Transsilvani. Claudiopoli, Sumptibus et Typis Martini Hochmeister,***

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

Caes. Reg. Dicast. Tipographi et pr. Bibliopolae. MDCCXCI [1] - Cluj, 1791. Considerat a fi cel mai important document revendicativ al românilor din Transilvania, care însumează toate cererile înaintate autorităţilor imperiale în veacul al XVIII-lea, ***Supplex***-ul are la bază ideile formulate la mijlocul secolului de către episcopul Inochentie Micu Klein, reluate ulterior de fruntaşii intelectualităţii româneşti din Ardeal - Samuil Micu, Ioan Molnar Piuariu, Iosif Meheşi, Petru Maior, Gheorghe Şincai, Ignatie Darabant etc. - şi transformate într-un veritabil instrument ideologic în lupta pentru emancipare naţională.[2]

Studiul de faţă nu şi-a propus analizarea textului din punct de vedere al conţinutului sau al importanţei lui pentru evoluţia istorică a poporului român; asupra acestor aspecte s-au oprit, în timp, istorici şi cercetători consacraţi, atât români, cât şi străini, astfel încât este greu de crezut că s-ar mai putea face completări sau interpretări pertinente; David Prodan,[3] Pompiliu Teodor,[4] Ladislau Gyémánt,[5] Zenovie Pâclişanu,[6] Keith Hitchins,[7] Mario Ruffini[8] etc. reprezintă doar o mică parte dintre cei care au consacrat pagini întregi acestui „fenomen," acestui document

---

[1] ***BRV*** II / 548.

[2] David Prodan, ***Supplex Libellus Valachorum***, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1998, p. 94-11.

[3] ***Ibidem***.

[4] Pompiliu Teodor, ***Fragmentarium iluminist***, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1972; ***Enlightenment and Romanian Society***, edited by Pompiliu Teodor, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980.

[5] Ladislau Gyémánt, ***Mişcarea naţională a românilor din Transilvania 1790-1848***, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986.

[6] Zenovie Pâclişanu, ***Luptele politice ale românilor ardeleni din anii 1790-1792***, Bucureşti, Cultura Naţională, 1923. Extras din ***Analele Academiei Române, Memoriile Secţiunii Istorice***, seria III, tom 1, p. 33-115.

[7] Pentru o imagine de ansamblu asupra societăţii româneşti din Transilvania, precum şi asupra problemelor cu care se confruntau românii transilvăneni, de văzut Keith Hitchins, ***Românii. 1774-1886***, Bucureşti, Humanitas, 2004, capitolul ***Românii din Monarhia Habsburgică***, p. 246-284.

[8] Mario Ruffini, ***Istoria românilor din Transilvania***, Bucureşti, Proteus; Chişinău, Hyperion; Fundaţia Culturală „Memoria", 1993, cap. VIII, ***Transilvania sub Joseph al II-lea şi Leopold al II-lea***, p. 160-172.

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

revendicativ al românilor transilvăneni, pe care s-a fundamentat întreaga mişcare naţională din deceniile următoare.

Exemplarul aflat în colecţiile Bibliotecii Judeţene Mureş[9] are numărul de inventar 54.337 şi, după cum arată registrele bibliotecii, a fost achiziţionat în anul 1982 pentru suma de 300 de lei, dar în documentele interne nu se precizează sursa de provenienţă. Este destul de redus ca dimensiuni: 59 p. + 12 p. manuscris, 17 x 21 cm, 32 de rânduri pe pagină, iar oglinda textului este de 12,7 x 16 cm. În ceea ce priveşte aspectul grafic, acesta este destul de simplu, în condiţiile în care s-a folosit doar cerneală de culoare neagră, iar ornamentele tipografice lipsesc. Legătura s-a păstrat până azi şi este doar din carton.

Drumul parcurs de acest exemplar din ***Supplex...*** este destul de greu de refăcut; trebuie menţionate două însemne de proprietate, ambele vizibile pe pagina de titlu, şi anume semnătura *Mike*, care aparţine, susţine D. Poptămaş,[10] juristului ardelean Mike Sándor, un pasionat colecţionar de documente; cea de-a doua este ştampila „*Unitarius gymnázium könyvtára Székely - Kereztúron*", care dovedeşte apartenenţa acestui exemplar la fondul bibliotecii Gimnaziului Unitarian din Cristuru Secuiesc, judeţul Harghita.

Cine a fost, însă, Mike Sándor?[11] S-a născut la 22 ianuarie 1795, în zona Arieşului, tatăl său fiind şeful arhivelor statului; rămas destul de devreme fără tată, educaţia sa a fost încredinţată unchiului său, Mike József, care, deşi activa în domeniul industriei sării, i-a asigurat nepotului său accesul la un alt domeniu de cunoaştere, cel umanist. Tânărul Mike Sándor studiază filosofia la Cluj, apoi obţine şi licenţa în drept, cu calificativul excepţional. Din 1833 a activat în cadrul arhivelor statului şi acest fapt nu a făcut decât să întărească pasiunea sa pentru istorie; seriozitatea şi profesionalismul său au fost repede observate de autorităţile timpului, care i-au încredinţat diverse misiuni, precum cea privind

[9] Informaţii despre acest exemplar vezi în Dimitrie Poptămaş, ***Philobiblon mureşean - o viaţă printre oameni şi cărţi***, Târgu-Mureş, Fundaţia Culturală „Vasile Netea", 2003, p. 72 – 73.

[10] ***Ibidem***, p. 73.

[11] Szinnyei József, ***Magyar irók élete és munkái***, vol. 8, Budapest, Kiadja Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése, 1902, col. 1304-1307.

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

organizarea şi studierea documentelor de arhivă de la Sibiu şi Cluj. La 24 mai 1843 este numit director adjunct al arhivelor de la Cluj şi va rămâne în această funcţie până la sfârşitul anului 1849, când i se cere în mod oficial să se retragă din activitate. Ulterior, la 11 aprilie 1861, este reinstalat ca director adjunct, iar doi ani mai târziu este numit director plin, fiind definitiv pensionat în anul 1864. Se stinge din viaţă la 24 mai 1867.

Mike Sándor nu s-a manifestat în mod deosebit prin scrierea unor articole, studii etc. Ceea ce l-a diferenţiat de alţi intelectuali ai timpului său a fost pasiunea de colecţionar şi, cu siguranţă, acest exemplar din ***Supplex...*** face parte din vasta lui colecţie de materiale şi documente referitoare, în primul rând, la istoria transilvăneană. A oferit Societăţii Muzeului Ardelean o sursă bogată de documente,[12] care, încă din timpul vieţii, a fost valorificată de istoricii maghiari: scrisori din secolele XIV-XVII, articole din legi emise în intervalul 1540-1744, actele şi „procesele verbale" ale şedinţelor autorităţii de stat din Transilvania, desfăşurate în intervalul 1728 - 1843 / 1844, diverse documente oficiale şi particulare, liste ale personalului funcţionăresc din Transilvania pentru intervalul 1692 - 1848, liste genealogice ale familiilor din Transilvania, acte referitoare la istoria Clujului, acte ale unor fundaţii catolice etc. De asemenea, a oferit şi liste nominale cu protopopii saşi din Sibiu, un exemplar tipărit din renumita ***Hronică a românilor*** scrisă de „*Şincai Olahul*," un exemplar din lucrarea istoricului maghiar Huszti Andras, ***Vechea şi noua Dacie***, în limba maghiară, scrisorile grofului Kémeny, diverse descrieri şi statistici referitoare la unele localităţi transilvănene. O mare parte din aceste documente oferite de el au fost deja valorificate în momentul apariţiei lexiconului lui Szinnyei József, adică în 1902.[13]

Cel de-al doilea semn de proprietate, ştampila Gimnaziului Unitarian din Cristuru Secuiesc, demonstrează limpede că exemplarul în discuţie a făcut parte din fondurile bibliotecii acestei şcoli. Înfiinţat la sfârşitul secolului al XVIII-lea, în anul 1793, deşi ideea în sine a fost

[12] Cf. datelor oferite de Szinnyei, cantitatea de documente lăsate Societăţii Muzeului Ardelean se ridică la 200 de coli şi sunt împărţite în diverse domenii sau colecţii mai mici.

[13] ***Ibidem***, col. 1307.

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

formulată încă din 1712,[14] gimnaziul de la Cristuru Secuiesc concretizează, în fapt, eforturile unitarienilor de a se apropia de nivelul de şcolarizare al celorlalte religii recepte. Constituirea acestei şcoli a prezentat un mare avantaj nu doar pentru cei de religie unitariană, accesul la învăţătură fiind îngăduit şi tinerilor de alte confesiuni.[15]

Este deja cunoscut contextul în care, în deceniul al şaselea al secolului XX, mai multe biblioteci particulare sau ale unor instituţii laice sau bisericeşti au fost confiscate şi transferate la diverse instituţii de stat; este cazul bibliotecii juristului Lányi Oszkár, al bibliotecii mănăstirii franciscane din Lăzarea, bibliotecii Căminului Muncitoresc din Târgu-Mureş şi, nu în ultimul rând, al bibliotecii Gimnaziului Unitarian de la Cristuru Secuiesc.[16] Conform Hotărârii Consiliului de Miniştri nr. 1542 din anul 1951[17] care, prin articolul 9, instituie, la nivel naţional, controlul Comitetului pentru Aşezămintele Culturale asupra bunurilor de patrimoniu aflate în proprietatea oricărei instituţii şi permite totodată redistribuirea acestora către biblioteci ştiinţifice dacă se consideră că starea lor de conservare şi condiţiile de depozitare nu sunt adecvate, s-a trecut la confiscarea unui mare număr de cărţi. De altfel, acest fapt este relevat şi de

[14] O scurtă prezentare a gimnaziului ne oferă Remus Câmpeanu, ***Intelectualitatea română din Transilvania în veacul al XVIII-lea***, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 1999, p. 124-125 şi notele 391-394, de la paginile 247-248.

[15] ***Ibidem***, p. 125. Remus Câmpeanu ne oferă exemplul unui fost elev, Koncz, care, devenit senior în 1800 şi totodată cadru didactic la gimnaziul amintit i-a aprovizionat pe revoluţionarii români din munţi, în timpul mişcării paşoptiste, motiv pentru care a şi fost condamnat la 2 ani de închisoare.

[16] Dimitrie Poptămaş, ***Biblioteca Judeţeană Mureş la 90 de ani***, în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, Târgu-Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş, nr. 2, 2003, p. 11.

[17] ***Hotărârea Consiliului de Miniştri 1542 privind măsurile care trebuesc luate pentru îmbunătăţirea activităţii bibliotecilor din Republica Populară Română*** a fost adoptată în cadrul şedinţei din 28 decembrie 1951 şi publicată în ***Monitorul oficial***, nr. 120, an III, sâmbătă, 29 decembrie 1951, p. 1195-1998.

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

creşterea masivă a fondului de carte din Biblioteca Judeţeană Mureş într-un interval de timp destul de scurt.[18]

Stabilirea ordinii posesorilor acestui exemplar din ***Supplex***... pare să nu ridice nici un fel de dificultăţi; când Mike Sándor se stinge din viaţă, în anul 1867, activitatea gimnaziului căpătase deja un avânt extraordinar, fiind una dintre puţinele instituţii de învăţământ organizate în Transilvania sub egida Bisericii Unitariene. Practic, abia în anii care au urmat celui de-al doilea război mondial, activitatea gimnaziului s-a redus în intensitate; a urmat confiscarea bibliotecii în anul 1954, iar azi funcţionează ca Şcoala Generală nr. 4 din localitate.[19] Considerăm, prin urmare că, din proprietatea lui Mike Sándor, ***Supplex***-ul a intrat, la un moment care nu poate fi precizat, în fondurile bibliotecii Gimnaziului Unitarian şi, în final, a poposit la Biblioteca Judeţeană Mureş.

Este probabil, considerăm noi, ca exemplarul în discuţie să fi intrat în fondurile bibliotecii şcolare prin bunăvoinţa fostului proprietar, cunoscut pentru numeroasele sale donaţii; este însă greu de precizat care au fost legăturile pe care Mike Sándor le-a întreţinut cu acest gimnaziu, ştiut fiind că el nu a studiat la Cristuru Secuiesc, ci la Turda, judeţul Cluj.[20]

La Biblioteca Teleki-Bolyai se păstrează procesul-verbal de preluare a cărţilor aduse de la Gimnaziul Unitarian din Cristuru Secuiesc; datele conţinute sunt însă destul de succinte: se menţionează că s-au făcut 3 transporturi, în conformitate cu instrucţiunile Ministerului Culturii, dar nu se precizează actul normativ în baza căruia s-au făcut confiscările. Documentul este datat 27 iulie 1954. Cu siguranţă, în acest context, ***Supplex***-ul în discuţie a intrat în fondurile Bibliotecii Judeţene Mureş, deşi, din motive necunoscute, înregistrarea sa în documentele interne a

[18] Conform datelor prezentate de Dimitrie Poptămaş şi Mészáros Iosif, ***Biblioteca Judeţeană Mureş*** [Ghid], Târgu-Mureş, 1979, p. 16, se înregistrează importante creşteri cantitative: 1950 - 73.319 volume; 1955 - 185.335 volume; 1960 - 523.504 volume.

[19] Şcoala Generală nr. 4 din Cristuru Secuiesc, strada Órbán Balázs, nr. 16.

[20] Szinnyei József, ***op. cit.***, col. 1304.

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

fost făcută abia în anul 1982, după cum s-a menţionat deja.[21] În plus, probabil din raţiuni care ţin de calculele contabile, a fost trecută suma de 300 de lei ca preţ de achiziţie, ceea ce ne îngăduie să credem că aceasta era valoarea oficială a cărţii, la cursul anului 1982.

Ceea ce individualizează acest exemplar sunt cele 12 pagini scrise cu mâna, pe o singură parte, în limba maghiară, numerotate de la 61 la 72 şi legate în continuarea textului propriu-zis. Fiecare pagină este încadrată într-un chenar, trasat uşor cu creionul; în plus, chenarul este deja trasat pe încă 4 pagini, care însă nu au mai fost completate, textul în sine având un final logic şi un înţeles clar.[22]

Fraza introductivă este foarte clară şi încadrează documentul în timp şi spaţiu; este „*Petiţia delegaţiei române înaintate Înălţimii Sale* - evident, împăratului de la Viena, Francisc Iosif I (1848-1916) - *la data de 18 martie 1850*." Documentul a fost redactat însă cu câteva zile mai devreme, la 11 martie, la Viena, de „*reprezentanţii plenipotenţiari ai naţiunii române*," în numele cărora semnează *Timotheus Cipariu*.

Deşi datele de redactare şi, respectiv, de prezentare a petiţiei sunt foarte clar specificate în manuscris, documentul nu este menţionat în bibliografia consultată, referitoare la perioada postpaşoptistă. Cei care oferă informaţii cu privire la activitatea delegaţilor români la Viena la începutul anului 1850 şi la documentele redactate şi înaintate autorităţilor imperiale în acest interval omit petiţia din 11 martie. Nici T. Păcăţian, care oferă o imagine destul de completă a luptei naţionale din perioada postrevoluţionară, referitor la anul 1850, nu aminteşte această petiţie; precizează doar că au fost înaintate guvernului „*mai multe petiţiuni, deşi nu de vre-o importanţă remarcabilă*."[23] Primul document pus în discuţie

[21] Cărţile aduse la Biblioteca Judeţeană Mureş, în contextul amintit, nu au fost inventariate în acelaşi timp, ci treptat. Motiv pentru care credem că ***Supplex***-ul în discuţie a fost preluat pe baza procesului verbal din 1954, dar inventariat mult mai târziu, în 1982.

[22] Pentru traducerea integrală a textului, vezi **Anexa 1**.

[23] Teodor V. Păcăţian, ***Cartea de aur sau luptele politice naţionale ale românilor de sub coroana ungară***, ediţia a 2-a, vol. 1, Sibiu, Tipografia Iosif Marschall, 1904, p. 678. Numele lui Cipariu este amintit doar în legătură cu petiţia din 12 aprilie 1850, prin care se cere însă trimiterea „*unui comisar român*

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

este redactat o lună mai târziu faţă de momentul care ne interesează, abia la 10 aprilie.[24] Documentele ulterioare la care se face referire au fost redactate în a doua jumătate a anului 1850 şi nu pot fi comparate, prin conţinut, cu petiţia din martie.[25]

La rândul său, Vasile Netea insistă asupra activităţii delegaţilor români la Viena, reuniţi în ianuarie 1850 în capitala imperiului, şi chiar aminteşte o petiţie înaintată împăratului, dar la 11 martie. Documentul a fost redactat însă mult mai devreme, din moment ce la 10 ianuarie a fost deja prezentat primului ministru Schwarzenberg.[26] Numele lui Cipariu este asociat abia memoriului din 30 decembrie 1850, semnat de mai mulţi intelectuali români, prin care românii îşi exprimă dezacordul faţă de împărţirea administrativ-teritorială propusă de autorităţile imperiale.[27] Dacă, prin conţinut, memoriul corespunde ideilor exprimate în manuscrisul din ***Supplex***..., data redactării exclude orice confuzie.

Nici alte lucrări consultate, referitoare la perioada postpaşoptistă, nu aduc precizări mai clare cu privire la această petiţie.

Revenind la mai vechea afirmaţie a lui Păcăţian, referitoare la numeroasele solicitări transmise Vienei, încă de la început, se subliniază faptul că acest document revendicativ face parte dintr-o serie mai lungă de acte petiţionare, înaintate de naţiunea română autorităţilor imperiale - ultimul menţionat fiind datat cu un an în urmă, în 1849,[28] dar care au

---

în Transilvania", precum şi cu cea din redactată, tot la Viena, dar la 16 august, ambele adresate „*Înaltului Minister al Cultului şi al Învăţământului*."

[24] ***Ibidem***, p. 680.

[25] ***Ibidem***, p. 678-684.

[26] Vasile Netea, ***Lupta românilor din Transilvania pentru libertatea naţională (1848-1881)***, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1974, p. 51. Între semnatarii petiţiei, Netea nici măcar nu îl aminteşte pe Timotei Cipariu, din partea ardelenilor semnând doar I. Popasu şi A. T. Laurian. Despre acest memoriu aminteşte şi Étienne Pascu, ***Mémoires et protestations des roumains de Transylvanie et de Hongrie de 1791 à 1892***. Extrait de la ***Revue de Transylvanie***, tome 5, no.3, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1939.

[27] Vasile Netea, ***op. cit.***, p. 55.

[28] Cu siguranţă, se face referire la memoriul din 13 / 25 februarie 1849, prin care se cerea „*unirea tuturor românilor din statele Austriei într-o singură naţiune de sine stătătoare*." Vezi în acest sens şi Valeriu Achim, ***Nord - vestul Transilvaniei***.

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

rămas fără un răspuns concret din partea Vienei. În pofida asigurărilor oferite, şi anume că „*cererile vor fi rezolvate spre fericirea naţiunii române*," deoarece reprezintă dorinţele cele mai fierbinţi ale românilor, se reproşează curţii imperiale dezinteresul manifestat faţă de bunăstarea supuşilor.

Pentru a conferi o bază legală solicitărilor înaintate, se face apel la argumente de ordin istoric, precum ajutorul militar dat de naţiunea română, care „*s-a oferit prima să lupte alături de armata imperială*" şi „*a sacrificat totul pentru împărat*," la argumente care ţin de statutul social al naţiunii române, comparativ cu celelalte naţiuni - „*pământul natal e acoperit cu cenuşă, fii îi sunt decimaţi, în anumite localităţi bărbaţii lipsesc total, orfanii, văduvele şi invalizii sunt fără număr şi mulţi suferă de frig şi foame. Altarele sunt distruse ori pângărite...*" Sugestive sunt şi datele statistice oferite, privind structura demografică din diferite zone sau localităţi din Transilvania: Orăştie, cu 1.400 de saşi şi 7.000 de români, Sebeş, unde populaţia românească numără 12.000 de suflete, faţă de numai 1.800 de saşi, sau Cluj, unde trei sferturi din populaţie este de etnie română; aceste cifre nu justifică în nici un fel constituirea unor unităţi teritoriale, altele decât româneşti, mai ales în condiţiile în care se invocă tocmai principiul egalităţii demografice. Nu în ultimul rând, se încearcă folosirea unor formulări, menite să atingă latura sensibilă a împăratului: „*Şi de ce nu ar plânge şi s-ar întrista naţiunea [română]?*"

Cu siguranţă, necesitatea acestei petiţii a fost determinată de instabilitatea din cadrul monarhiei. Soluţia propusă de imperiali, care viza centralizarea şi, deci, contopirea tuturor popoarelor sub autoritatea lor, nu corespundea deloc intereselor naţionalităţilor din monarhie, care doreau mai degrabă să se constituie într-un „*corp nedespărţit, având aceeaşi organizaţie şi aceeaşi administraţie*."[29] Sunt cunoscute mai multe plângeri de acest gen, înaintate de români autorităţilor imperiale.

Cultură naţională - finalitate politică, 1848-1918, Baia Mare, Editura Gutinul SRL, 1998, p. 22-23.

[29] ***Ibidem***, p. 21. Vezi şi Teodor V. Păcăţian, ***op. cit.***, p. 677; Apostol Stan, Grigore Ploeşteanu, ***Utopia confederalismului paşoptist. Între vis şi realitate***, Bucureşti, Editura Vestala, 2001, cap. ***Confederalismul emigraţiei (1849-1956)***, p. 136-168.

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

De remarcat faptul că, în această încercare de argumentare a drepturilor românilor din Transilvania, sunt repetate anumite „cuvinte cheie," menite să sublinieze rolul naţiunii române în cadrul imperiului şi felul în care aceasta a înţeles să-şi achite datoriile materiale şi morale faţă de curtea vieneză; astfel, revin în permanenţă formulări precum „*credincioasa naţiune română*," care „*nu poate fi acuzată de lipsă de loialitate*" şi care a adus „*mari sacrificii umane şi materiale*." Cu toate acestea, deşi „*meritele sale nu au fost tăgăduite, recunoaşterea egalităţii lipseşte cu totalitate în direcţia naţiunii române*."

Responsabilitatea pentru starea de revoltă care se simte în sânul naţiunii române, se spune în document, este atribuită pe nedrept preoţilor şi tribunilor români; din acest motiv, unii dintre ei au fost arestaţi, dar nu li s-a putut dovedi vinovăţia şi, cu toate acestea, ei continuă să fie consideraţi periculoşi pentru liniştea provinciei. Situaţia creată se datorează numai şi numai „trezirii" conştiinţei naţiunii române, care acum este în stare să înţeleagă nenorocirile, să vadă abuzurile şi să-şi cunoască soarta.

În finalul petiţiei, se exprimă doar încrederea în bunăvoinţa împăratului, pe care „*credincioşii reprezentanţi ai naţiunii române*" îl roagă să „*regleze această stare prin patent imperial*."

De altfel, pe ultima pagină, a fost copiat şi răspunsul împăratului la această petiţie - „*Vă asigur că voi îndeplini cu siguranţă solicitarea îndreptăţită a poporului român, care a făcut atâtea. Prin Consiliul meu de miniştri voi cere prezentarea unei moţiuni, şi puteţi fi siguri că Naţiunea va fi mulţumită*" - ceea ce ne îngăduie să credem că textul în discuţie a fost copiat în prelungirea ***Supplex***-ului cel mai devreme în a doua jumătate a anului 1850, când răspunsul împăratului a putut fi cunoscut.

Acest document revendicativ este net inferior ***Supplex***-ului, atât din punct de vedere al argumentelor puse în discuţie, cât şi al cerinţelor formulate. Tonul său, destul de lipsit de fermitate, dovedeşte că este mai degrabă un „reproş politicos" la adresa autorităţilor imperiale, care, deşi au luat cunoştinţă de problemele cu care se confrunta naţiunea română din Transilvania, nu au luat măsuri concrete, deşi s-a promis acest lucru de nenumărate ori.

Ar fi inoportun să avansăm vreo ipoteză referitoare la identitatea celui care a copiat textul petiţiei, adăugându-l ***Supplex***-ului; e posibil ca

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

Mike Sándor să fi făcut această completare: era pasionat de istorie, avea acces la numeroase documente, era vorbitor de limba maghiară şi ar fi putut afla de acest document, în condiţiile în care se stinge din viaţa abia în 1867, mult după redactarea petiţiei. De asemenea, este dificil de aflat dacă transcrierea s-a făcut după textul original, în traducerea copistului, sau după o copie a acestuia, deja tradusă în limba maghiară.

Trecând peste aceste nuanţe, manuscrisul nu face decât să sporească valoarea acestui exemplar din ***Supplex...*** şi să aducă o lumină nouă asupra relaţiilor interetnice; faptul că cel mai amplu document revendicativ al românilor din Transilvania este completat, ulterior, cu o altă petiţie românească, în limba maghiară şi circulă într-un mediu maghiar, după cum o dovedesc cei doi posesori identificaţi, demonstrează, putem spune, interesul pentru o istorie reală, care trece dincolo de frontierele etnice.

ANEXA 1 - Traducerea petiţiei în limba română[30]

„Petiţia delegaţiei române înaintată Înălţimii Sale la data de 18 martie 1850

Mărite Doamne!

A trecut un an de când românii ce trăiesc în toate colţurile Împărăţiei au înaintat Majestăţii Voastre o petiţie ce cuprinde cererile lor, în conformitate cu dreptatea şi spiritul timpului. Aceasta [petiţia] a fost urmată de altele, având mici diferenţe de conţinut, dar toate cu aceeaşi finalitate. Căci ni s-a spus că cererile noastre vor fi rezolvate spre fericirea naţiunii române, cereri ce reprezintă dorinţele cele mai fierbinţi ale credincioasei naţiuni române, ce nu numai anul trecut, ci şi în secolele trecute reprezentau chestiuni de importanţă majoră. Acea naţiune care, de-a lungul istoriei, nu poate fi acuzată de lipsă de loialitate ori de separatism, acea naţiune care, pentru existenţa tronului, s-a oferit prima să lupte alături de armata imperială, aducând mari sacrificii umane şi materiale, acea naţiune care a sacrificat totul pentru împărat, acum nu numai că nu-şi primeşte recunoaşterea meritelor şi a loialităţii din partea curţii imperiale, dar se află şi într-o poziţie

[30] Traducerea din limba maghiară a fost realizată de dr. Fabian István, de la Universitatea „Petru Maior" Târgu-Mureş.

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

subordonată faţă de celelalte naţiuni ale imperiului, chiar şi după încheierea războiului civil.

Şi de ce nu ar plânge şi s-ar întrista naţiunea [română]? I s-a distrus bunăstarea materială, pământul natal e acoperit cu cenuşă, fiii îi sunt decimaţi, în anumite localităţi bărbaţii lipsesc total, orfanii, văduvele şi invalizii sunt fără număr şi mulţi suferă de frig şi foame. Altarele sunt distruse ori pângărite, iar singurii fii ai poporului care ar putea ajuta în foame şi mizerie, preoţii, chiar dacă acum e pace, sunt închişi şi izgoniţi.

Acum naţiunea română a ajuns batjocura celorlalte naţiuni, chiar şi a celor învinse cu ajutorul ei.

Mărite Doamne! Cum nu s-ar întrista naţiunea română care, nu demult, prin fapte şi-a demonstrat vechea loialitate, totuşi este tratată cu suspiciune. Cu merite, ce nu pot fi arătate de celelalte naţiuni, a încercat să beneficieze de egalitatea oferită de curtea imperială popoarelor imperiului, şi, chiar dacă meritele sale nu au fost tăgăduite, recunoaşterea egalităţii lipseşte cu desăvârşire în direcţia naţiunii române.

Azi, în Ardeal, în locul în care cei mai vechi locuitori sunt românii, care din cele mai vechi timpuri au existat în număr mare, se formează un stat săsesc, fără a se explica de ce. În Orăştie, unde există doar 1400 de saşi şi 7000 de români sau în Sebeş, unde sunt 1800 de saşi şi 12000 de români, cum se poate crea un ţinut săsesc pe criterii egalitare? La fel se întâmplă şi în Cluj, unde s-a creat aceeaşi situaţie favorabilă maghiarilor, chiar dacă trei sferturi din populaţie e românească. Se pare că trădarea este compensată şi loialitatea pedepsită. În Banat, cei 800.000 de români au fost rupţi de restul ţării şi au fost subordonaţi vechilor asupritori în Voivodina Sârbească.

Situaţia e la fel în zona Oradiei, în care patru cincimi din populaţie sunt români şi totuşi instituţiile sunt cele ungureşti, cu funcţionari care au participat la revoluţie şi a căror ură faţă de români e cunoscută. La fel se întâmplă şi în celelalte părţi ale Ardealului.

Deci, acele grupe de populaţie, pe care noi niciodată nu le-am ignorat, s-au stabilit în jurul nostru şi nu invers, au pus lanţul subjugării pe noi, şi noi am răbdat în pace, şi în bătăliile pentru susţinerea tronului am făcut tot posibilul ca să ne meritǎm de la Înălţimea Voastră eliberarea.

Deci, de ce nu ar fi românii trişti? De ce să nu vorbim de introducerea foarte rapidă a limbii germane în instituţiile publice, mult mai rapidă decât cea maghiară, care măcar dădeau un timp de acomodare. Ca să nu mai

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

spunem că în Ardeal, odată cu împărţirea administrativă a provinciei, zonelor alocate românilor le sunt interpuse cele ale celorlalte naţiuni, în aşa fel încât românii să nu poată trăi într-un singur bloc, în acest fel naţiunea înconjurată de duşmani nu poate progresa.

Mărite Doamne! Aceasta e soarta naţiunii care pentru interesele tronului şi pentru viitorul propriu s-a sacrificat. Iar cei care consideră că poporul român nu este altceva decât exceptarea de la legile Urbariale şi ar fi liniştiţi dacă preoţii şi tribunii nu ar agita spiritele, se înşeală. Toţi aceşti oameni, printre care şi sfetnici ai Înălţimii Voastre, consideră că aceşti preoţi şi tribuni care au dus poporul la luptă, încă sunt elemente periculoase, acum, la doi ani de la revoluţie. De aceea, unii au fost arestaţi, dar nu s-a găsit nimic incriminatoriu la adresa lor. Dar nu este nevoie ca cineva să vină să agite spiritele, pentru că naţiunea vede clar cum ajung în poziţii de conducere cei care s-au compromis în revoluţie şi acum ne comandă instituţiile, încă din timpul generalului Puchner, în timp ce bărbaţii noştri merituoşi sunt judecaţi, surghiuniţi, iar naţiunea este adusă în stare de frământare. De asemenea, vedem cum alte naţiuni se bucură de drepturi mult mai mari, chiar dacă dările lor sunt mai mici, în timp ce de români nu se ocupă nimeni. Ori, ca să vadă aceste lucruri, naţiunii române nu-i trebuie decât ochi curaţi. Dacă s-a trezit conştiinţa naţională în ultimii ani este tocmai pentru că îşi vede propria soartă, nenorocire şi se simte frustrată. Acest adevăr trist l-am adus la cunoştinţa Măriei Voastre pentru că numai cuvântul împăratului poate aduce românilor o rază de speranţă. Sprijinindu-se pe cuvântul împăratului, credincioşii reprezentanţi ai naţiunii române vin la tronul Măriei Voastre, implorându-vă: privind starea naţiunii române şi necesităţile ei, reglaţi această stare prin patent imperial. Viena, 11 martie 1850, Majestăţii Sale.

Reprezentanţii plenipotenţiari ai naţiunii române: Timotheus Cipariu la data de 17 martie 1850.

Răspunsul Majestăţii Sale

Vă asigur că voi îndeplini cu siguranţă solicitarea îndreptăţită a poporului român, care a făcut atâtea. Prin Consiliul meu de miniştri voi cere prezentarea unei moţiuni, şi puteţi fi siguri că naţiunea va fi mulţumită."

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)

ANEXA 2



SVPPLEX LIBELLVS
VALACHORVM
TRANSSILVANIÆ
IVRA TRIBVS RECEPTIS NATIONIBVS COMMVNIA
POSTLIMINIO SIBI ADSERI
POSTVLANTIVM.

CVM NOTIS HISTORICO - CRITICIS
I. C. E.
CIVIS TRANSSILVANI.

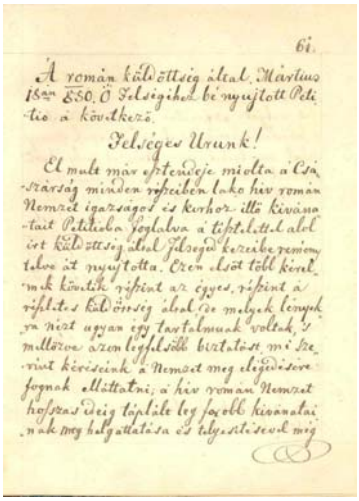
Mike

84.337

CLAVDIOPOLI

Sumptibus et Typis Martini Hochmeister, Cæs. Reg. Dicast. Typographi &c.
Bibliopolæ. MDCCXCI.

Pagina de titlu a ***Supplex***-ului, cu semnătura *Mike*

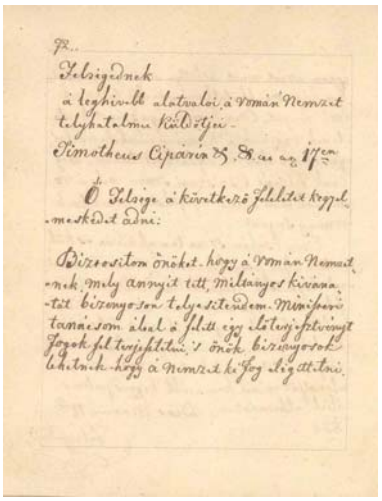


61.

A román küldöttség által Március 18-án 850. Ő Felségihez bé nyujtott Petitio következő.

Felséges Urunk!

El mult már esztendeje mióta a Czésárság minden részeiben lako hív román Nemzet igazságos és kárhozattalan illő kivánatait Petitiola foglalva a tiszteletteltel által küldöttség által Felségedhez kezeihez remélvén át nyujtotta. Ezen elsőt több kiránlmak közöttik részint az egyes, részint a részletes küldöttség által de melyek lényeges nézet ugyan egy tartalmuak voltak, s mellőzve azon legfelsőbb birtalásit mi szerint kivánnak a Nemzet meg elégedésére fognak elláttatni, a hív román Nemzet hosszas várt reménye táplálá leg forróbb kivánatinak meg hallgattatása és teljesítésével még



P...

Felségednek
a leghivebb alattvalói a román Nemzet
teljhatalmu küldöttjei.

Simotheus Cipariu &c. &c. m. p. 17en

Ő Felsége a következő folyóirat képpel
megkedvelt adni:

Bizonyitom önöket, hogy a román Nemzetnek, mely annyit tett, miltanyos kivánatait bizonyosan teljesitendem. Miniszteriumaimban alul a folyó 1792-ik esztendőben fogok felterjesztetni, s önök bizonyosak lehetnek, hogy a Nemzet kéréseit

Prima pagină a manuscrisului

Ultima pagină a manuscrisului

BDD-A19418 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:25 UTC)